

Første bind i boks

Første bind av **Norsk språkhistorie** vart lansert i april. Undertittelen er *Mønster*, og det er det første av i alt fire bind som skal bli den første store samanhengande historia om språk i Noreg.

Det kjem samstundes med at danskane får si språkhistorie, og svenkane kjem med ei oppdatert utgåve av si. Når berre dette første bindet er på over 600 sider, så seier det seg sjølv at dette blir omfattande og mangfaldig. 38 forfattarar og ni institusjonar er involverte. I den originale framdriftsplanen skulle dette bindet ha kome alt i 2014, men slik vart det ikkje.

– Det var nok litt urealistisk, seier Helge Sandøy, professor i nordisk språkvitenskap ved UiB, som saman med Agnete Nesse, professor i norsk språkvitenskap ved Høgskolen i Bergen, er hovudredaktør for verket.

– Me undervurderte nok det å gjere kompliserte manus om til bok. Det er mange ulike teikn som er i bruk, det er ulike skrifttypar og det er tal som både skal stå oppe og nede. Redaksjonssekretæren og forlaget har arbeidd hardt for å få det rett. Det må det jo vere, sidan dette er eit vitenskapleg verk, seier Sandøy.

SJØLVFINANSIERT Men forseinkinga skuldast vel så mykje manglande finansiering. I utgangspunktet hadde arbeidsgruppa håp om at Forskringsrådet skulle finansiere eit stort forskingsprosjekt, men rådet såg ikkje på dette som forskning. Rådet meinte dette var formidling.

– Det irriterte oss litt. Det er ikkje noko uvanleg at det kjem nye historieverk eller nye litteraturhistorier. Men det har aldri kome ei samla språkhistorie tidlegare, og at det ikkje skal vere forskning, er rart for ein humanist. Det å retolke er ein viktig forskingsaktivitet innanfor humaniora.

– Kan det vere eit teikn på at forskning på norsk språk ikkje står så høgt i

Professor Helge Sandøy er saman med professor Agnete Nesse hovudredaktør for det nye vitenskaplege firebindsverket Norsk språkhistorie. Foto: Stig Brondbø, UiT Norges arktiske universitet

kurs i visse miljø? Norsk Ordbok hadde ein viss lagnad lenge.

– Ja, det kan du seie. Det er flott å få ei ordbok i hylla, men det å drive forskning på innhaldet, det blir ikkje verdsett. Men med tanke på å få verket Norsk språkhistorie ferdig var det kan hende ikkje ei ulempe å bli avvist som forskingsprosjekt. Om det hadde blitt eit forskingsprosjekt, så hadde det blitt eit uhorveleg stort administrativt arbeid. Og når alle skal grave seg djupt ned, er det ikkje sikkert alle kjem opp att samtidig og i tide. No gjer forfattarane arbeidet i stillingane sine innanfor institusjonane dei er tilsette, slik at det er institusjonane som på den måten syter for finansiering. Det gjer det

mykje lettare for oss å sikre framdrifta, seier Sandøy.

STORT SPENN Det er eit stort spenn i innhaldet. Dette første bindet tek opp korleis grammatikk og tekstoppbygging har endra seg, og kvifor det har skjedd. I bind 2 ser forfattarane på språkbruk i samfunnet. Det handlar om skriftkunne og namn, og om andre språk som norsken har levd saman med i lang tid. Heilt nytt er det at norsk teiknspråk får si historie presentert. Bind 3 ser på tankane vi som samfunnsmedlemmar har om språket. Språket blir brukt til å bygge opp sjølvforståinga i samfunnet og hos individa. Berre bind 4 er kronologisk oppbygd slik at vi følgjer språkhistoria frå første runetekstane og fram til vår samtid.

Sandøy seier at det ikkje har vore noko problem å avgrense seg.

–Sidetalet har nok gått litt opp, men det taklar me. Tvert om freista me utvide det tradisjonelle spennet i innhaldet i ei språkhistorie. Nokre av disiplinane innanfor faget vårt er relativt nye. Det betyr at dei enno ikkje har utvikla ein historisk dimensjon. Eit døme er tekstlingvistikk, altså korleis ein utformar tekstar i ulike

sjangrar. Det er eit viktig fagfelt, men få har arbeidd historisk med emnet. Så me har heller prøvd å utvikle nettopp det historiske perspektivet.

– Verket kjem i ei spanande tid, der norsk språk møter utfordringar frå mange hald.

– Ja, du har rett i at det er ei spanande tid for norsk språk, men ikkje av di språket endrar seg. Det endrar seg overraskande lite. Det forandrar seg mykje mindre enn kva folk trur. Men språket er i høg grad ideologisert, og då blir det lett å svartmåle og seie at det går ad undas, og at engelsk snart tek over. Om me nøkternt ser på utviklinga, så går endringane i grunnen saktare og saktare. Men spørsmålet ditt er likevel godt, for folk er veldig opptekne av språk. Så då blir spørsmålet vårt: Kvifor er dei så opptekne av det? Det er eit ideologisk tema som me ser nærare på særleg i bind 3.

– Sidan språket endrar seg så sakte, så betyr det at dette verket kan få eit langt liv?

– Ja, men på den andre sida kan du seie at språk som endrar seg mykje, gjev interessant laboratoriestoff for forskarar å arbeide med.

KJARTAN HELLEVE
kjartan.helleve@nm.no

“ Språket er i høg grad ideologisert, og då blir det lett å svartmåle og seie at det går ad undas, og at engelsk snart tek over.

Helge Sandøy